

Η ομοφυλοφιλία στην αρχαία Ελλάδα - Ο μύθος και οι υπερβολές

✖ Διαστάσεις επιδημίας έχει πάρει η παραπληροφόρηση σχετικά με το ότι ήταν αποδεκτή (και περίπου θεσμοθετημένη) η ομοφυλοφιλία στην αρχαία Ελλάδα. Ιδιαίτερη σπουδή μάλιστα, επιδεικνύουν και διάφοροι εγχώριοι εκκλησιαστικοί κύκλοι, με προφανή κίνητρα και σκοπό.

Σε όλες τις εποχές και σε όλες τις κοινωνίες υπήρχαν, υπάρχουν και θα υπάρχουν άτομα με αποκλίνουσες σεξουαλικές συμπεριφορές, παρά φύσει, θα λέγαμε. Όμως, ειδικά για την αρχαία Ελλάδα, δεν αποτελούσαν τον κανόνα, αλλά την εξαίρεση. Είναι τελείως ανυπόστατες οι περί του αντιθέτου αιτιάσεις.

Ο Κ. J. Dover στο βιβλίο του «Η ομοφυλοφιλία στην Αρχαία Ελλάδα», υπό το πρίσμα ενός δήθεν «προοδευτισμού», που έχει την δυνατότητα, απαλλαγμένος από διάφορα ταμπού να δει «αντικειμενικά» το θέμα, προσπαθεί να μας πείσει ότι στην αρχαία Ελλάδα δεν ίσχυαν οι δικές μας απόψεις για την ομοφυλοφιλία και περίπου μας καλεί όλους, να αποκτήσουμε την ίδια με τους αρχαίους Έλληνες «ελεύθερη» άποψη για το θέμα αυτό.

Αναφέρει λοιπόν:

Κ. J. Dover «Η ομοφυλοφιλία στην Αρχαία Ελλάδα» - ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΧΙΩΤΕΛΛΗ.

Οι Έλληνες γνώριζαν ότι οι σεξουαλικές προτιμήσεις των ανθρώπων διαφέρουν, η γλώσσα τους όμως δεν έχει ουσιαστικά που να αντιστοιχούν προς τα αγγλικά ουσιαστικά «ομοφυλόφιλος» και «ετεροφυλόφιλος», αφού πίστευαν ότι:

- 1. Στην πραγματικότητα όλοι αντιδρούν, σε διαφορετικές στιγμές, σε ομοφυλοφιλικά και σε ετεροφυλοφιλικά ερεθίσματα.*
- 2. Στην πραγματικότητα, κανένας άνδρας δεν έρχεται τόσο σε ενεργητική, όσο και σε παθητική σεξουαλική επαφή στο ίδιο στάδιο της ζωής του.*

Από το πρώτο αυτό επιχείρημα, λοιπόν, διαπιστώνουμε ότι κάτι δεν πάει καλά. Θα προξενούσε μεγάλη κατάπληξη το γεγονός να προσπαθεί ο Dover να γράψει ένα τόσο σημαντικό βιβλίο, χωρίς να έχει στην διάθεσή του κάποιο λεξικό της Αρχαίας Ελληνικής Γλώσσας. Το επιχείρημά του, θα είχε σπουδαία αξία, εάν ήταν

αληθινό, όμως δεν είναι. Οι Έλληνες έχουν δημιουργήσει την τέλεια γλώσσα. Ένα όργανο μεγίστης ακριβείας και εάν δεν ξεχώριζαν στην γλώσσα τους, αυτές τις δύο σεξουαλικές επιλογές, οπωσδήποτε θα είχαν σοβαρό λόγο. Είναι, όμως, έτσι, ή, μήπως κάτι άλλο συνέβαινε, που μας οδηγεί θέλοντας και μη, ακολουθώντας την ίδια ακριβώς συλλογιστική με τον κ. καθηγητή για την σημασιολογική δύναμη των λέξεων, στα αντίθετα συμπεράσματα;

Το θέμα αυτό είναι πάρα πολύ σπουδαίο και πρέπει να σταθούμε, διότι έχει μεγάλο ενδιαφέρον. Έχει απόλυτο δίκιο ο κ. καθηγητής να ξεκινά με την γλώσσα, για κάποιο όμως λόγο, αγνοεί το σημαντικότερο στοιχείο. Στην εποχή μας με τις λέξεις «ομοφυλόφιλος» και «ετεροφυλόφιλος», κάνουμε μια απλή διαπίστωση του φαινομένου, χωρίς να το αξιολογούμε είτε θετικά, είτε αρνητικά.

Αντιθέτως, στην αρχαία Ελλάδα η γλώσσα είχε πολύ μεγάλη ακρίβεια. Ο Επίκτητος έλεγε το εξής καταπληκτικό, για την μεγάλη σημασία των λέξεων: «Αρχή σοφίας η των ονομάτων επίσκεψις». Στην ελληνική γλώσσα δεν υπάρχει τίποτε τυχαίο. Στο συγκεκριμένο λοιπόν σημείο η γλώσσα λαμβάνει θέση και μάλιστα ιδιαιτέρως αρνητική.

Αξίζει να σημειώσουμε ακόμη πως η Αιδώς ήταν πολύ σημαντική Θεότητα και, όποιος την προκαλούσε δοκίμαζε σκληρότατη τιμωρία από την Νέμεση, που μονίμως την συνόδευε. Η Αιδώς ετυμολογικώς συνδέεται με το Αίσχος, άρα η συγκεκριμένη πράξη έφερνε καταισχύνη στον ενεργούντα.

Πράγματι λοιπόν, δεν συναντούμε τις λέξεις ομοφυλόφιλος ή ετεροφυλόφιλος στα αρχαία μας κείμενα, όχι όμως για τον λόγο που υποστηρίζει ο Dover. Στην αρχαία μας γλώσσα οι ομοφυλόφιλοι αναφέρονται, με μια λέξη πολύ σκληρή, την λέξη **ΚΙΝΑΙΔΟΣ** δηλ. ο «κινών την αιδώ» .

Η σημασία αυτής της λέξεως, ήταν καθαρώς υβριστική και σαφέστατα πολύ καταδικαστική για όσους είχαν κάνει αυτή την επιλογή. Στην σημερινή νεοελληνική μας γλώσσα, θα μπορούσαμε δόκιμα να μεταφέρουμε την έννοια αυτής της λέξεως, μεταφράζοντας την, ως «Ο καταραμένος». Ο ομοφυλόφιλος, δηλαδή, στην αρχαία ελληνική γλώσσα, ήταν ο «καταραμένος» της σημερινής. Για του λόγου το αληθές, αναφέρονται οι παραπομπές του πλέον έγκυρου λεξικού της αρχαίας Ελληνικής γλώσσας, των Liddel-Scott, όπου στον τόμο II στην σελίδα 719 αναφέρουν τα εξής λήμματα:

- Κιναιδεία: Η παρά φύσιν ασέλγεια, Αισχίνης 18,29, Δημήτριος Φαληρεύς

97.

- Κιναιδεύομαι: Είμαι κίναιδος.
- Κίναιδος: Ο καταπύγων, ο καθόλου αισχρός, κακοήθης άνθρωπος.

Ο ορισμός μάλιστα για τον παθητικό ομοφυλόφιλο είναι «Καταπύγων» και για τον ενεργητικό «Αρσενοκοίτης».

Πώς αντιμετωπίζει η ελληνική κοινωνία την ομοφυλοφιλία; Ας ξεκινήσουμε με έναν άγνωστο μύθο του Αισώπου.

Ο Δίας και η Ντροπή

Ο Δίας πλάθοντας τους ανθρώπους, έβαλε μέσα τους διάφορες ψυχικές αρετές και μόνο την ντροπή λησμόνησε να βάλει. Γι' αυτό μην έχοντας άλλο δρόμο να την τοποθετήσει, την πρόσταξε να μπει από τον πισινό των ανθρώπων. Εκείνη αρχικά αρνήθηκε και διαμαρτυρήθηκε για την προσβολή. Επειδή, όμως, ο Δίας τη ζόρισε πολύ, είπε: "Ας είναι, θα μπω, με τον όρο ότι από εκεί δε θα μπει ο έρωτας. Γιατί, αν τύχει και μπει, εγώ θα βγώ αμέσως"!

Έκδοσις του συνόλου των Μύθων του Αισώπου του Εμίλ Σαμπρύ, σειρά "Γκιγιώμ Μπιντέ", Παρίσι 1967, Μετάφρασις, Εγκυκλοπαίδεια "ΓΙΟΒΑΝΗ".

Η ομοφυλοφιλία στην Αθήνα

Οι «Νόμοι» του Σόλωνα (βιβλίο 5, κεφάλαιο 5, άρθρο 332), είναι αρκετά σαφείς για τις συνέπειες που έχει κάποιος Αθηναίος αν συνάψει σχέση με άντρα:

Αν τις Αθηναίος εταιρήση, με έξεστω αυτω των εννέα αρχόντων γενέσθαι, μηδέ ιερωσύνην ιερώσασθαι, μηδέ συνδικήσαι τω δήμω, μηδέ αρχήν αρχέτω μηδεμιάν, μήτε ενδημον, μήτε υπερόριον, μήτε κληρωτήν, μήτε χειροτονητήν, μηδέ επικυρήκειαν αποστελλέσθω, μηδέ γνώμην λεγέτω, μηδέ εις τα δημοτελή ιερά εισίτω, μηδέ εν ταις κοιναίς σταφονοφορίες σταφανούσθω, μηδέ εντός των της αγοράς περιρραντηριων πορευέσθω.

Εάν δε ταύτα τις ποιή, καταγνωσθέντως αυτού εταιρείν, θανάτω ζημιούσθω.

Δηλαδή, αν κάποιος Αθηναίος συνάψει (ομοφυλοφιλική) σχέση με κάποιον άλλο:

- Δεν του επιτρέπεται να γίνει μέλος των 9 αρχόντων.
- Δεν του επιτρέπεται να εκλεγεί ιερέας.

- Δεν του επιτρέπεται να είναι συνήγορος του λαού.
- Δεν του επιτρέπεται να ασκήσει κάποια εξουσία, εντός η εκτός της χώρας, κληρωτή ή χειροτονητή.
- Δεν του επιτρέπεται να σταλεί ως κήρυκας πολέμου.
- Δεν του επιτρέπεται να εκθέσει τη γνώμη του.
- Δεν του επιτρέπεται να μπει στους δημόσιους ναούς.
- Δεν του επιτρέπεται να στεφανωθεί στις δημόσιες στεφανοφορίες.
- Δεν του επιτρέπεται να παίρνει μέρος στους περιπάτους που γίνονται στην αγορά.
- **Όποιος λοιπόν (πολίτης) έχει καταδικαστεί ως ερωτικός σύντροφος, αλλά ενεργήσει αντίθετα με τις διατάξεις του νόμου, να τιμωρείται με θάνατο.**

Ο Αισχίνης αναφέρει επίσης με σαφήνεια το νομοθετικό (απαγορευτικό) πλαίσιο για την ομοφυλοφιλία.

Αισχίνου, Νόμος Αττικού Δικαίου – Κατά Τιμάρχου 12.

Οι διδάσκαλοι να μην ανοίγουν τα σχολεία πριν ανατείλει ο ήλιος και να τα κλείνουν πριν από την δύση του. Να μην επιτρέπεται σε όσους έχουν μεγαλύτερη ηλικία από τα παιδιά να εισέρχονται στα σχολεία, όταν υπάρχουν μέσα παιδιά, εκτός αν πρόκειται για τον υιό, τον αδελφό ή τον γαμπρό του διδασκάλου. Εάν κάποιος παραβεί αυτή την απαγόρευση και εισέλθει στο σχολείο, θα τιμωρείται με την ποινή του θανάτου. Επίσης οι επί κεφαλής της παλαίστρας να μην επιτρέπουν, επ' ουδενί λόγο, σε κανέναν ενήλικο να κάθεται μαζί με τα παιδιά στις Εορτές του Ερμή. Εάν κάτι τέτοιο συμβεί ο επί κεφαλής της παλαίστρας είναι ένοχος παραβάσεως του νόμου περί διαφθοράς των ελευθέρων παίδων.

Και συνεχίζει ο Αισχίνης:

Αισχίνου, Νόμος Σόλωνος – Κατά Τιμάρχου 16.

Εάν κάποιος ωθήσει σε ασέλγεια ελεύθερο παίδα, να καταγγέλεται ενώπιον των θεσμοθετών από εκείνον που έχει την κηδεμονία του παιδός, αφού προηγουμένως αναγράψει στην μήνυση την ποινή που θεωρεί άξια για τον δράστη. Αν δε ο μηνυθείς καταδικασθεί, να παραδωθεί στους ένδεκα και να θανατωθεί αυθημερόν.

Η ομοφυλοφιλία στην Σπάρτη

Ξενοφώντας Λακεδαιμονίων, Πολιτεία II, 13

Ο Λυκούργος, όμως, αντιθέτως προς όλα ταύτα πιστεύων, επεδοκίμαζε μόνον εάν σημαίνων άνθρωπος, θαυμάσας την ψυχικήν αρετήν του παιδιού, προσεπάθει να κάμη αυτόν φίλον με δεσμούς αναμεταξύ των αμέμπτους και να τον συναναστρέφεται, διότι τούτο ενόμιζε μέσον καλλίστης ανατροφής. Εάν, όμως, επαρουσιάζετο κανείς επιθυμών το παιδικόν σώμα, επειδή ο Λυκούργος θεωρούσε τούτο πολύ αναίσχυντον, νομοθέτησε εις την Σπάρτην να απέχουν οι ερασταί από τα αγαπώμενα παιδιά, όπως αποφεύγουν εις αφροδισίους (ερωτικές) σχέσεις οι γονείς από τα τέκνα των και οι αδελφοί από τους αδελφούς των.

Ξενοφώντας Συμπόσιον VIII, 55

Οι Λακεδαιμόνιοι, αντιθέτως, που πιστεύουν ότι το μόνο αν επιθυμήση κανείς το σώμα νέου, αυτός δεν είναι δυνατόν πια να επιτύχη τίποτε το ωραίο και το αγαθό, καθιστούν τους ερωμένους τόσον τελείους αγαθούς, ώστε και αν ακόμη ταχθούν στην μάχη μεταξύ ξένων και όχι στην ίδια πόλη με τον εραστή, εξ' ίσου από αιδώ δεν εγκαταλείπουν τους συμπολεμιστές των. Γιατί πιστεύουν ως θεά όχι την Αναίδεια, αλλά την Αιδώ.

Πλουτάρχου Βίοι Παράλληλοι, Λυκούργος XVII, 4

Οι ερασταί δε των παίδων μετείχον της φήμης αυτών και εις τας δύο περιπτώσεις (δηλαδή της φήμης και επί καλώ και επί κακώ). Και διηγούνται σχετικώς ότι, όταν κάποτε εις παις εξεφώνησε κατά την διάρκεια της μάχης μια απρεπή κραυγή, οι άρχοντες τιμώρησαν δια τούτο τον εραστήν του παιδός. Ενώ δε ο έρως επεδοκίμαζετο κατ' αυτόν τον τρόπο υπό των Σπαρτιατών, ώστε και αι αγαθαί και ευγενείς γυναίκες να τρέφουν έρωτα προς τας παρθένους, δεν υπήρχεν όμως αντιζηλία εις τας ερωτικές των σχέσεις, αλλά μάλλον εύρισκον αφορμήν να συνάψουν μεταξύ των στενή φιλία εκείνοι, οι οποίοι είχαν αγαπήσει τους ίδιους παίδας, και κατέβαλλον από κοινού συνεχείς φροντίδες, δια να εξεύρουν τον καλλίτερον τρόπον, με τον οποίον θα ήταν δυνατόν να γίνει άριστος ο υπ' αυτών αγαπώμενος νέος.

Εδώ να αποσαφηνίσουμε ότι ο Πλούταρχος διευκρινίζει ότι:

Ο ψυχικός δεσμός μεταξύ των νέων δεν είχε καμμία σχέση με τις σωματικές επαφές και ότι εστερείτο τα πολιτικά του δικαιώματα δυνάμει νόμου όποιος προσπαθούσε να ασελγήσει εις βάρος άλλου.

«Εράν των την ψυχὴν σπουδαίων παίδων εφείτο ο δε εγκληθείς ως επ'αισχύνη πλησιάζων άτιμος διά βίου ην» (Λακεδ.Επιτηδ. 7, 237c).

Ανάλογη μαρτυρία καταθέτει και ο Μάξιμος ο Τύριος στο έργο του «Διαλέξεις»:

Θαυμάζει κάποιος άνδρας Σπαρτιάτης έναν έφηβο Λάκωνα, αλλά τον θαυμάζει μόνον όπως θαυμάζουμε ένα πολύ όμορφο άγαλμα και ένα πολλοί άλλοι, ένας πολλούς. Διότι η σωματική απόλαυσις που προέρχεται από την ΥΒΡΙ δεν επιτρέπεται μεταξύ τους.

Τέλος, αναφορικά με την Σπάρτη, ας δούμε και την μαρτυρία του Αιλιανού στο έργο του «Ποικίλη Ιστορία» ΙΙΙ, 12, όπου λέει χαρακτηριστικά:

Ο Σπαρτιατικός έρωτας δεν είχε σχέση με αισχροτήτες εάν ποτέ κάποιος έφηβος επεχείρησε να ασελγήσει εις βάρος άλλου, δεν συνέφερε σε κανέναν από τους δύο να καταντροπιάσουν την Σπάρτη. Σε τέτοια περίπτωση, ή εξωρίσθηκαν ή και κάτι χειρότερο, έχασαν την ζωή τους.

Το «Συμπόσιον» του Πλάτωνα

Ο Πλάτων, και πιο συγκεκριμένα, το έργο του «Συμπόσιο», αποτελεί ουσιαστικά το μέγα επιχείρημα όσων υποστηρίζουν ότι οι Έλληνες ήσαν στην πλειοψηφία τους ομοφυλόφιλοι ή και παιδεραστές.

Ο λόγος που επελέγη η αναφορά στον Πλάτωνα να γίνει στο τελευταίο μέρος της ομιλίας και όχι στην αρχή -μια που όπως αναφέρθηκε, από τον Πλάτωνα ουσιαστικά ξεκινά η πηγή των όλων κατηγοριών και χαρακτηρισμών- είναι πολύ συγκεκριμένος. Αν κάποιος, έχοντας πλήρη άγνοια της νομοθεσίας της αρχαίας Αθήνας αλλά και της Σπάρτης, αν κάποιος δίχως να μελετήσει προσεκτικά την εν γένει κοινωνική συμπεριφορά των αρχαίων Ελλήνων, διαβάσει το «Συμπόσιο» και δίχως να έχει υπόψη του τα άλλα έργα του Πλάτωνος -ιδίως τους «Νόμους» και την «Πολιτεία»- τότε είναι πιθανόν να του δημιουργηθεί η εντύπωση ότι πράγματι οι Έλληνες θεωρούσαν την ομοφυλοφιλία και την παιδεραστία ως μέγα αγαθό. Και έχοντας πάντα κατά νου ότι οι περισσότερες εκδόσεις που κυκλοφορούν δεν είναι παρά μεταφράσεις όχι από το αυθεντικό κείμενο αλλά από την απόδοση των

αρχικών γραπτών στην αγγλική κυρίως γλώσσα, με αποτέλεσμα να υφίσταται ήδη μια σημαντική παραποίηση λόγω τεράστιας διαφοράς εννοιολογικής, ετυμολογικής και ερμηνευτικής δυναμικότητας μεταξύ της αρχαιοελληνικής γλώσσας και της αγγλικής.

Έτσι λοιπόν, για να μπορέσουμε να κατανοήσουμε και να ερμηνεύσουμε ορθώς τα γραπτά του Πλάτωνα και τις θέσεις του για το συγκεκριμένο ζήτημα -ιδίως τα έργα του «Συμπόσιο» και «Φαίδρος»- θα πρέπει να γνωρίζουμε τόσο την νομοθεσία όσο και την κοινωνία στην οποία έζησε και έδρασε ο Πλάτων. Και βέβαια δίχως να αγνοήσουμε τους «Νόμους» του, που αποτελούν -όσο και αν ενοχλεί αυτού κάποιους- το σημαντικότερο έργο του Πλάτωνος.

Με αυτά υπ' όψιν θα ξεκινήσουμε την πορεία μας προς την ορθή ερμηνεία και κατανόηση του ζητήματος περί ομοφυλοφιλίας στην Αρχαία Ελλάδα, με την παράθεση της νομοθεσίας.

Ο Πλάτων στους «Νόμους», καταδικάζει απερίφραστα ως αφύσικο τον σαρκικό έρωτα μεταξύ αρρένων:

Πλάτωνος Νόμοι 636.

Εννοητέον ότι τη θηλεία και τη των αρρένων φύσει εις κοινωνίαν ιούση της γεννήσεως ή περί ταύτα ηδονή κατά φύσιν αποδεδόσθαι δοκεί, αρρένων δε προς άρρενας ή θηλέων προς θηλείας παρά φύσιν.

Δηλαδή:

Είναι λοιπόν κατανοητό ότι η φύσις ωθεί τα θηλυκά να είναι σε επαφή με τα αρσενικά από την γέννησή τους, και η ηδονή σε αυτά είναι φανερό ότι έχει δοθεί σύμφωνα με την φύσιν, ενώ (η επαφή) των αρσενικών με τα αρσενικά και θηλυκών με τα θηλυκά ενάντια στην φύσιν (παρά φύσιν).

Περί Πλατωνικού Έρωτος

Όπως διατυπώθηκε, το έργο του μεγάλου φιλοσόφου «Συμπόσιον» αποτελεί την ρίζα όλου του κακού. Πολλοί θα υποστηρίξουν ότι δεν χωρά καμία αμφιβολία πως το «Συμπόσιον» αποτελεί ύμνο προς την ομοφυλοφιλία αλλά και στην παιδεραστία. Ακόμα και ο Συκουτρής, παρ' όλο τον μέγα σεβασμό που δείχνει προς την Ελληνική Φιλοσοφία, καταλήγει στο να δέχεται ως δεδομένη την νομιμοποίηση αλλά και εφαρμογή της παιδεραστίας στην αρχαία Ελλάδα.

Ήταν λοιπόν αναγκαίο να γίνει αναφορά τόσο στην νομοθεσία όσο και στην εν

γένει κοινωνική συμπεριφορά και άποψη για την ομοφυλοφιλία, για να είμαστε σε θέση να εκτιμήσουμε σωστά το έργο του Πλάτωνα. Έχοντας λοιπόν υπ' όψη όσα έχουν ειπωθεί και έχοντας πάντα κατά νου τους «Νόμους» του Πλάτωνα, μπορούμε πλέον με βεβαιότητα να υποστηρίξουμε την θέση ότι ο καταλογισμός στους Έλληνες για εξάσκηση της πράξεως της παιδεραστίας αλλά και της απροκάλυπτης ομοφυλοφιλίας, είναι πέρα ως πέρα εσφαλμένος, στερείται οποιαδήποτε νομικής αλλά και λογικής βάσεως και θα πρέπει να θεωρήσουμε ότι τέτοιες κατηγορίες πηγάζουν εκ του πονηρού.

Πριν συνεχίσουμε, να πούμε και λίγα λόγια για το συμπόσιο. Γράφτηκε, μάλλον, το έτος 385 πριν την απαρχή της χριστιανικής χρονολογήσεως, όταν οι Σπαρτιάτες κατέλυσαν τα τείχη της Μαντινείας, της πόλεως εκείνης η οποία υπό την επιρροή του Άργους ή των Αθηνών, πρωτοστατούσε πάντοτε στην αντιλακωνική πολιτική στην Αρκαδία.

Τι ήσαν όμως τα συμπόσια;

Όπως μας πληροφορεί ο Συκουτρής, « ..τα συμπόσια εις τας αρχαίας πόλεις είχαν αναπτυχθεί εις οργανωμένον και χαρακτηριστικόν κοινωνικόν θεσμόν με κανονισμούς και εθιμοτυπίαν καθωρισμένην,.. ήσαν τα κέντρα ανταλλαγής ιδεών και πνευματικών ζυμώσεων..».

Εξαιρετικό ενδιαφέρον παρουσιάζει ένα απόσπασμα από τους «Νόμους», όπου ο Πλάτων δίδει μεγάλη παιδαγωγική σημασία στα συμπόσια και για αυτό (Νόμοι, 640, κεξ: «..προβαίνει εις διαγραφήν κανονισμών, οι οποίοι θα πρέπει να ρυθμίζουν τας συγκεντρώσεως αυτάς, ώστε ν' αποδώσουν ό,τι θα ημπορούσαν δια την καλλιέργειαν του νου και της ψυχής των μετεχόντων..»).

Έχοντας υπ' όψη όλα τα παραπάνω, είναι να απορεί κανείς πώς είναι δυνατόν να ερμηνεύσει κανείς τον όρο «έρωτα» -όπως αναφέρεται στο «Συμπόσιο»- ως όρο καθαρά σεξουαλικό ή και σεξουαλικό; Σε συγκεντρώσεις που κύριο στόχο έχουν την πνευματική ανύψωση του ανθρώπου, είναι ποτέ δυνατόν να εφαρμόζονται πρακτικές και να υιοθετούνται κοινωνικές συμπεριφορές που ήταν κατακριτέες από όλους; Ιδίως δε, όταν ο Πλάτων ο ίδιος ρητά, τις καταδικάζει σε άλλο έργο του;

Γεννάται λοιπόν το εύλογο ερώτημα, πώς είναι δυνατόν να γίνονται τέτοια λάθη και τέτοιες παρερμηνείες από ερμηνευτές, θαυμαστές μάλιστα των Ελλήνων, όπως στην περίπτωση του Συκουτρή; Η εξήγηση που μπορεί να δώσει κανείς είναι πως ακόμα και χαρισματικά πνεύματα όπως ο Συκουτρής, είχαν εγκλωβιστεί στα όρια που είχαν θέσει οι παραλλαγμένες έννοιες κοινών -με την αρχαιότητα-

λέξεων. Βεβαίως ο Συκουτρής προσπαθεί με περίσσεια αγάπη είναι αλήθεια, να δικαιολογήσει αυτό το ανύπαρκτο ατόπημα των Ελλήνων. Όμως, όταν άνθρωποι σαν τον Συκουτρή παρερμηνεύουν την λέξη «έρωτα», την λέξη «εραστής», την λέξη «ερωμένος», τότε τι να περιμένουμε από τους ξένους μελετητές και τους κατ' εξοχήν ανθέλληνες;

Και η έκπληξή μας, μαζί με την απογοήτευση, μεγαλώνει, όταν στην εισαγωγή του ο Συκουτρής αναφέρει: « ..Η μακρά αυτή ανάλυσις, μας εξηγεί διατί ένας αρχαίος έφηβος ζητούσεν έξω από την οικογένειάν του – με την συγκατάθεσιν πάντοτε σχεδόν των γονέων του – το πρόσωπο το οποίον θα τον εισήγεν εις την ζωή, από τον οποίον περίμενε βελτίων γενέσθαι. Ο δεσμός μεταξύ των δύο, ήτο φιλίας δεσμός, μιας φιλίας η οποία επρόκειτο.. να διατηρηθή εφ' όρου ζωής».

Ας σταθούμε λοιπόν σε αυτήν την αποκαλυπτική αναφορά. Ο έφηβος παίρνει την συγκατάθεση των γονέων του για να ακολουθήσει τον δάσκαλόν του – τον «εραστήν» του – που ο μεταξύ τους δεσμός ήταν δεσμός φιλίας, με διάρκεια όλη του την ζωή.

Μάλιστα.. Αν υπήρχε έστω μια περίπτωση να συνέβαινε κάποια σεξουαλική επαφή μεταξύ δασκάλου και μαθητού -μεταξύ δηλαδή εραστή και ερωμένου- τότε πώς θα ήταν δυνατόν οι γονείς να έδιναν την συγκατάθεσή τους, όταν θα βρίσκονταν κατηγορούμενοι ως προαγωγοί, ως υπεύθυνοι ύβρεως και συγκεκριμένα ο πατέρας θα χαρακτηρίζονταν «άτιμος» γιατί θα έχανε η οικογένειά του, την τιμή της; Δίνοντας σεξουαλική διάσταση στην σχέση δασκάλου – μαθητή (εραστή – ερωμένου) πέφτουμε σε τρομακτικές αντιφάσεις. Αντιφάσεις που γίνονται – αν είναι δυνατόν – ακόμα πιο έντονες όταν έχουμε να κάνουμε με μια κοινωνία που όλα έπρεπε να ήσαν κρυστάλλινα και ξεκάθαρα.

Τότε ποια εξήγηση μπορούμε να δώσουμε στην επιμονή του Πλάτωνα σε αυτήν την σχέση που την συναντάμε μόνο σε μια συγκεκριμένη περίοδο;

Για να καταλάβουμε τον λόγο που στο «Συμπόσιο» εξιδανικεύεται η μαθητεία δίπλα σε έναν δάσκαλο και όχι η απλή φοίτηση σε κάποιο σχολείο, θα πρέπει να μεταφερθούμε νοερά στην εποχή του Σωκράτη και του Πλάτωνα, και να ανατρέξουμε στις περιγραφές εκείνες της κοινωνίας από τους τότε συγγραφείς. Ο Αριστοφάνης σε όλα του τα έργα, κάνει λόγο για ηθική κατάπτωση και για παρακμή. Ο Σωκράτης και ο Πλάτων επαινούν και υμνούν την Σπαρτιατική κοινωνία. Η δε περιγραφή της τέλει κοινωνίας, τόσο από τον Πλάτωνα όσο και από τον Αριστοτέλη, συγκλίνει πάρα πολύ προς τον Σπαρτιατικό τύπο διακυβέρνησης.

Γιατί όμως όλοι οι φιλόσοφοι και γενικά οι σοφοί εκείνης της εποχής κάνουν λόγο για παρακμή;

Η Αθηναϊκή κοινωνία μετά από τις λαμπρές νίκες της είχε γίνει αλαζονική, μαλθακή, τα ήθη είχαν ξεπέσει γιατί οι Αθηναίοι φαντάζονταν τους εαυτούς τους ημίθεους και μάλιστα εμφανίζονται διάφορες τάσεις που αμφισβητούσαν και τα θεία.

Ο Πλάτων λοιπόν, βλέπει σαν την μόνη λύση, την σωστή διαπαιδαγώγηση των νέων, το μπόλιασμά τους με αξίες που είτε χάνονταν είτε είχαν χαθεί, έτσι ώστε όταν οι νέοι αυτοί γίνουν ενεργοί πολίτες να είχαν εκείνα τα πνευματικά αλλά και ψυχικά εφόδια να αντιστρέψουν την ολέθρια πορεία της κοινωνίας. Αυτό όμως δεν μπορούσε να επιτευχθεί μέσω του καθιερωμένου σχολείου όπου είχαν διεισδύσει σοφιστές (την δε απέχθειά του προς αυτούς την εκφράζει ο Πλάτων στο έργο «Φαίδρος»).

Έπρεπε ο σοφός, ο σωστός δάσκαλος να πάρει κοντά του τον μαθητή και να του δείξει -με την δική του ζωή- τον ιδανικό τρόπο ζωής, σύμφωνα με ηθικές αξίες. Έτσι προχωρούσε ένα βήμα παραπέρα η σχέση δασκάλου -μαθητή και γίνονταν σχέση εραστή- ερωμένου. Αλλά όχι με την σεξουαλική έννοια. Με τον όρο εραστή, δεν εννοείται ο εραστής του σώματος, και μάλιστα του ανδρικού -πράγμα, όπως είδαμε, ιδιαίτερο απεχθές- αλλά του εραστή της Αληθείας, της Ορθής συμπεριφοράς, αυτής με που συμφωνεί με τις αιώνιες ηθικές αξίες. Πλάι σε αυτόν, ο μαθητής θα γίνει και αυτός με την σειρά του ερωμένος της Αλήθειας.

«Εραστής» και «Ερώμενος»

Οι λέξεις αυτές δεν χρησιμοποιούνται με την σημερινή τους έννοια (δηλ. την σεξουαλική) αλλά με μία άλλη έννοια προφανώς παιδαγωγική. Του εφήβου τα αισθήματα προς τον «εραστήν»-δάσκαλον δεν είναι βέβαια έρωας -όπως εννοείται σήμερα- αυτός εξάλλου φυσικώς, ηθικώς αλλά και νομικώς αποκλειόταν. Ο έρωας αυτός ήταν αισθήματα βαθύτατης φιλίας και σεβασμού. Στα μάτια του εφήβου, ο δάσκαλος-εραστής φάνταζε ως η ενσάρκωση του ιδανικού, ως το ιδεώδες πρόσωπο, προς το οποίο απέβλεπε, κατά το οποίο θα διέπлатτε την προσωπικότητά του. Αυτό φαίνεται καθαρά, αφού, αν και χρησιμοποιείται η λέξη «εραστής», παραλλήλως, όπως είδαμε θεωρείται αδιανόητη η σαρκική έλξις.

Επίλογος

Συμπερασματικά, αυτό που βγαίνει είναι ότι οι αρχαίες κοινωνίες δεν έβλεπαν με καλό μάτι την ομοφυλοφιλία, την ανεχόντουσαν στα πλαίσια ενός μικρού φυσιολογικού ποσοστού απόκλισης από το φυσιολογικό. Σε καμία περίπτωση,

όμως, δεν την πρόβαλαν ως αγαθό και ιδανικό. Ασφαλώς και δεν τους έκαιγαν στην πυρά, αλλά απαιτούσαν να το δηλώσουν, έτσι ώστε να μην έχουν κανένα δικαίωμα σε δημόσια αξιώματα. Εάν το έπρατταν δεν τους ενοχλούσε κανείς. Εάν, όμως το έκρυβαν, τότε ο πέλεκυς του Νόμου έπεφτε πάνω τους βαρύς.

Πηγές

oasigr.5.forumer.com | esoterica.gr | expaganus.com | phorum.gr